

KOLLUK DİSİPLİN HUKUKUNDA SAVUNMA HAKKI

Gökşen KURT
Hukuk Öğretmeni
Sahil Güvenlik Okul
Komutanlığı

GİRİŞ

7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanunun yürürlüğe girmesiyle genel kolluk birimlerinin disiplin mevzuatı belirlenmiştir. İlgili mevzuat kapsamında, disiplin cezası verilmesi için öngörülen süreçte savunma hakkı tanınmadan verilen disiplin cezaları idari yargı tarafından iptal edilmektedir. Bu nedenle savunma hakkının doğru kullanılması önem arz etmektedir.

KOLLUK KAVRAMI

Kolluk, idarenin kamu düzenini sağlamak amacıyla yerine getirdiği ve insanların hak ve hürriyetlerini kısıtlayıcı nitelikteki faaliyetleri ile bu faaliyetleri yerine getiren personelidir. 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanunun "Tanımlar" başlıklı 3/1-i maddesine göre personel "Emniyet Genel Müdürlüğü için emniyet teşkilatında çalışan her sınıftan memuru; Jandarma

Görev niteliği bakımından insanların temel hak ve hürriyetlerine müdahale etme ve bu hak ve hürriyetleri kısıtlama yetkileri olan bu idari faaliyeti yerine getiren kamu görevlilerinin de birtakım düzenlemelere ve sınırlamalara tabi olması hukuk devletinin gereklerinden birisidir.

Savunma hakkı,
1982 tarihli Türkiye
Cumhuriyeti
Anayasasının
“Kamu görevlileriyle
ilgili hükümler”
bölümünde
düzenlenmiştir.

Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı için Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatlarında görev yapan subay, astsubay, sözleşmeli subay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erler ile diğer sınıflardaki memurları” ifade etmektedir.

Görev niteliği bakımından insanların temel hak ve hürriyetlerine müdahale etme ve bu hak ve hürriyetleri kısıtlama yetkileri olan bu idari faaliyeti yerine getiren kamu görevlilerinin de birtakım düzenlemelere ve sınırlamalara tabi olması hukuk devletinin gereklerinden birisidir. İşte bu nedenle kolluk görevini yerine getiren personelin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu dışında, özel bir kanun ile disiplin hususlarının düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun 31 Ocak 2018 tarihinde kabul edilmiş, 8 Mart 2018 tarihli ve 30354 (Mük.) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun ilk maddesi, Kanunun amacını “Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personeline ilişkin disiplinsizlik ve cezaları, disiplin amirlerini ve kurullarını, disiplin soruş-

turma usulü ile diğer ilgili hususları düzenlemek” olarak belirlemiştir. Bu maddeye göre genel kolluk; “Kamu düzeninin korunmasını sağlayan, mevzuatla verilen görevleri yerine getiren ve silah kullanma yetkisini haiz İçişleri Bakanlığı bağlısı Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığını” ifade etmektedir.

SAVUNMA HAKKI

Savunma hakkı, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Kamu görevlileriyle ilgili hükümler” bölümünde düzenlenmiştir. Anayasamızın “Görev ve sorumlulukları, disiplin kovuşturulmasında güvence” başlıklı 129/2 maddesi gereğince; “Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez.” Bu düzenleme doğrultusunda 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun “Savunma hakkı” başlıklı 130’uncu maddesi; “Devlet memuru hakkında savunması alınmadan disiplin cezası verilemez.” şeklinde düzenlenmiştir. 7068 sayılı Kanunun 31’inci maddesi de “Savunma hakkı” başlığını taşımakta ve “Disiplin amirleri veya disiplin kurulları tarafından savunma alınmadan disiplin cezası verilemez.” hükmünü getirmektedir.

7068 sayılı Kanuna göre; personel hakkında disiplinsizlik fiilinden dolayı disiplin cezası verilebilmesi için öncelikle disiplinsizliğin, personelin disiplin amirleri tarafından öğrenilmesi ve disiplin soruşturması yapılması gerekmektedir. Disiplin soruşturması için soruşturmacı ya da heyet görevlendirilebilir. Yapılan disiplin soruşturması sonucunda personelin iddia edilen disiplinsizliği işlediğine kanaat getirilirse, isnat edilen disiplin cezasını verme yet-

7068 sayılı
Kanuna göre;
personel hakkında
disiplinsizlik fiilinden
dolayı disiplin
cezası verilebilmesi
için öncelikle
disiplinsizliğin,
personelin disiplin
amirleri tarafından
öğrenilmesi ve
disiplin soruşturması
yapılması
gerekmektedir.

kisine sahip olan disiplin amiri ya da disiplin kuruluna gönderilir. İşte personelin savunma hakkı burada ortaya çıkar. Disiplin amirince veya yetkili disiplin kurulu başkanı ya da görevlendireceği kurul üyelerinden biri tarafından ilgiliden savunma istenir. Savunma hakkı tanınmadan verilen disiplin cezalarının hukuki niteliği hakkında Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından verilen bir karar, disiplin cezasının yok hükmünde sayılması gerektiği gerekçeyle iptal edilmesi yönündedir¹.

Disiplin amiri, disiplin amirleri ve üst disiplin amirleri tanımları, 7068 sayılı Kanunun “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; “Disiplin amiri, disiplin cezası vermeye yetkili kılınmış ilk amiri”, “Disiplin amirleri, disiplin amiri ile üst disiplin amirlerini”, “Üst disiplin amirleri ise, disiplin amirinin kadro ve kuruluş yönünden bağlı bulunduğu ve disiplin cezası verilecek personelden makam, rütbe veya kıdemce

1 AYİM 3. Daire, Tarih: 28.01.2004, Esas: 2003/151, Karar:2004/159.

Disiplin soruşturması sırasında hakkında disiplinsizlik işlediği iddiası bulunan kişiden alınan ifadenin savunma sayılıp sayılmayacağı konusunda Danıştay kararları bulunmaktadır.

büyük olan yetkili sıralı tüm amirleri" ifade eder. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere; kolluk birimlerine göre personelin sıralı amirleri ile ilçelerde kaymakam, illerde valiler ve son aşamada İçişleri Bakanı da amir kavramı kapsamında yer almaktadır. Nitekim Kanunun 3 sayılı çizelgesinde Emniyet Genel Müdürlüğü ve 4 sayılı çizelgesinde Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personelinin disiplin amirlerinin ceza yetkileri gösterilmiştir.

Savunma istenirken uyulması gereken birtakım kurallar bulunmaktadır. Disiplin soruşturması sonucunda elde edilen delillere göre isnat

Savunma sayısına ilişkin 7068 sayılı Kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak somut olayın özelliğine göre birden çok kez savunma alınabilir.

edilen disiplinsizlik fiili, kanunda karşılığı olan disiplin cezası ve savunma süresi savunma istenirken belirtilmelidir. Ceza hukuku kapsamında bulunan isnadı öğrenme hakkı, disiplin hukukunda da uygulanmaktadır. Personelin, savunma hakkını doğru kullanabilmesi ve delillerini gösterebilmesi açısından disiplinsizlik teşkil ettiği iddia edilen fiilini bilmesi gerekmektedir. 7068 sayılı Kanunun 31'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre "*Hakkında disiplin soruşturması yapılan personel, ikinci fıkra gereğince kendisinden savunma istenmesinden itibaren soruşturma evrakını inceleme hakkına sahiptir.*" Savunma hakkının amacına ulaşabilmesi için personelin soruşturma dosyasındaki isnadı, disiplinsizliğe ilişkin delil niteliğinde olan evrak-video kaydı-fotoğrafları, tanıklardan alınan bilgileri, tespite dair tutanakları kısaca; dosya muhteviyatını bilmesi ve savunmasını bu iddialara göre oluşturması gerekmektedir.

Savunma için verilen süre en az yedi gün olmalıdır. 7068 sayılı Kanunda savunma süresinde üst sınıra ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte; personelin tayin olma, geçici görevlendirilme, uzun süreli istirahat, hava değişimi gibi sebeplerle başka yerde bulunması hallerinde makul sayılacak düzeyde daha uzun bir süre uygun görülebilir.

7068 sayılı Kanunun 31'inci maddesinin 2'nci fıkrasının son cümlesi "*Süresi içinde savunmasını yapmayan personel, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.*" hükmünü amirdir. Bu madde ceza hukukunun genel prensiplerinden olan susma hakkının disiplin hukukundaki görünüş biçimidir. Hakkında soruşturma yapılan ve sonucunda disiplinsizlik isnat edilen personele savunma hakkının tanınması zorunlu olup, personelin bu hakkı kullanıp kullanmama seçeneği bulunmaktadır.

Personel, gerek savunma süresi içinde savunma yapmamak gerek savunma yapmayacağını bildirmek suretiyle savunma hakkını kullanmaktan vazgeçebilir. Bu durum personelin disiplinsizliği kabul ettiği anlamına gelmeyeceği gibi disiplinsizliği reddettiği anlamına da gelmez. Ayrıca personelin savunma hakkından vazgeçmesi başka bir disiplinsizlik de oluşturmaz. Disiplin amiri ya da disiplin kurulu tarafından yapılması gereken, personelin disiplinsizliği işleyip işlemediğinin elde edilen delillere göre değerlendirilmesi ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesidir.

Disiplin soruşturması sırasında hakkında disiplinsizlik işlediği iddiası bulunan kişiden alınan ifadenin savunma sayılıp sayılmayacağı konusunda Danıştay kararları bulunmaktadır. Buna göre; savunma alınmadan disiplin cezası verilemeyeceği, soruşturmayı yapan kişi/heyet ya da müfettişler tarafından alınan ifadenin de savunma sayılmayacağına karar verilmiştir.² Nitekim 7068 sayılı Kanun md.31'de savunmanın, disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu başkanı ya da görevlendireceği kurul üyelerinden biri tarafından isteneceği açıkça düzenlenmiştir.

Savunma sayısına ilişkin 7068 sayılı Kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak somut olayın özelliğine göre birden çok kez savunma alınabilir. Örneğin, disiplin soruşturması sonucunda öngörülen disiplinsizlik fiilinin ve disiplin cezasının mahiyeti sonradan değişebilir. Disiplin amiri ya da disiplin kurulu, disiplin soruşturması sonucunda verilen kararla bağlı değildir. 7068 sayılı Kanun md.26/9 gereğince "*Disiplin kurulları; disiplin soruşturmasıyla ilgili bilgi ve belgeleri toplama, ifade alma, tanık dinleme, bilirkişi görevlendirme, keşif yapma, hâkim*

² Danıştay Mürettep Daire; Tarih: 28.02.1980, Esas: 1978/7650, Karar:1980/964.

Türk Ceza Kanunu md.128’de “İddia ve savunma dokunulmazlığı” düzenlenmiştir.

veya savcı kararı gerektirmeyen durumlarda kriminal inceleme yaptırma da dahil olmak üzere her türlü inceleme yapma ve ilgili makamlarla yazışma yetkisini haizdir.” Disiplin amiri ya da kurulu, sayılan araştırma işlemleri sonucunda ya da alınan savunma ile yeni deliller elde etmiş olabilir, savunma yapan personel isnat edilen fiili yanlış değerlendirerek farklı savunma yapmış olabilir, hatta disiplin soruşturması sonucu isnat edilen disiplinsizlik fiili de yanlış değerlendirilmiş olabilir. Bu gibi durumlarda personelden yeniden savunma alınması mümkündür.

7068 sayılı Kanunun savunma hakkını düzenleyen 31’inci maddesinin son fıkrası “Hakkında meslekten çıkarma cezası veya Devlet memurluğundan

çıkarma cezası istenen personel, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu md.128’de “İddia ve savunma dokunulmazlığı” düzenlenmiştir. Buna göre; “Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.” Savunma hakkını kullanan personelin savunmasında, olayla bağlantılı olarak ileri sürdüğü isnat ve değerlendirmelerin gerçek ve somut olaylara dayanması gerekir. Aksi takdirde savunma dokunulmazlığından yararlanamaz. Personelin savunmasında iftira ya da suç uydurma gibi isnat içeren ifadeler kullanması halinde personel hakkında disiplin soruşturması açılabilir.

SONUÇ

Kolluk birimlerinde önemli bir unsur olan disiplinin tesis edilmesinin en büyük güvencesi 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanundur. Bu kanunun amaçladığı ideal disiplin düzenine ulaşılması için kanunda öngörülen usullerin doğru şekilde uygulanması gereklidir. Disiplin soruşturması ve disiplin cezası verilme sürecindeki usulün en önemli temel taşlarından birisi de savunma hakkıdır. Kolluk disiplin hukuku kapsamında savunma hakkı, kaynağını bizzat Anayasa’dan alan, doğru şekilde kullanılmasına olanak tanınmadığı takdirde disiplin cezalarının iptal edilmesine yol açabilen bir hakttir. Türkiye Cumhuriyeti’nin hukuk devleti olmasının gereği olarak savunma hakkı “olmazsa olmaz (sine qua non)” kurallardan birisidir ve bu nedenle kolluk disiplin hukukunun da vazgeçilemeyecek bir parçasıdır.

KAYNAKÇA

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
2. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu
3. 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun
4. İdare Hukuku Dersleri Cilt II, Halil KALABALIK, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Ocak 2019.
5. İdare Hukuku Cilt II, Kemal GÖZLER, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, Mayıs 2019.
6. Genel Kolluk (Polis-Jandarma-Sahil Güvenlik) Disiplin Hükümleri, Dr. Celâl İŞIKLAR, Adalet Yayınevi, Ankara, Temmuz 2017.
7. Genel Kolluk Disiplin ve Ceza Soruşturması Usul ve Esasları, Avukat İbrahim PINAR, Ankara, Ocak 2018.

